

Michał Hendryk

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Instytut Rachunkowości
hendryk.m@gmail.com

Stanisław Hońko

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania
Instytut Rachunkowości
stanislaw.honko@usz.edu.pl

PRZEGLĄD KAR NAŁOŻONYCH PRZEZ KOMISJĘ NADZORU FINANSOWEGO NA SPÓŁKI GIEŁDOWE ZA NIEPRZESTRZEGANIE WYTYCZNYCH MSR/MSSF

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest analiza kar nałożonych przez Komisję Nadzoru Finansowego na spółki giełdowe za nieprzestrzeganie wytycznych MSR/MSSF w latach 2006-2017. W tym okresie nałożono kary na niemal 500 podmiotów, jednak tylko 22 emitentów ukarano za niezgodność ich sprawozdań z MSR/MSSF. Przyczyną ukarania tych podmiotów częściej była niekompletna lub nierzetelnie sporządzona część liczbowa niż niedostateczny zakres ujawnień w informacji dodatkowej. W artykule zwrócono ponadto uwagę na MSR/MSSF, których wytyczne były naruszane najczęściej.

Słowa kluczowe: MSR/MSSF, Komisja Nadzoru Finansowego, nieprawidłowości w sprawozdaniach finansowych, jakość sprawozdań finansowych.

JEL Classification: M41, M42.

Wprowadzenie

Misją Rady Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB) jest tworzenie wysokiej jakości standardów rachunkowości zapewniających przejrzystość, odpowiedzialność i efektywność rynków finansowych w skali globalnej. Standardy te, stosowane obecnie obowiązkowo lub fakultatywnie w 149 krajach, określają wymagania wobec sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych i innych jednostek zainteresowania publicznego. Na tym tle nasuwają się pytania:

- w jakim stopniu podmioty stosujące MSR/MSSF wywiązują się z nałożonych na nie wymagań w zakresie sprawozdawczości finansowej?
- czy brak zgodności z wymaganiami MSR/MSSF jest powodem nałożenia kar przez organy nadzoru nad rynkiem kapitałowym?
- w jaki sposób organy nadzoru dobierają sprawozdania finansowe do badania pod względem ich zgodności z MSR/MSSF?

Celem niniejszego artykułu jest przeprowadzenie analizy kar nałożonych przez Komisję Nadzoru Finansowego (KNF) za naruszenie wymagań MSR/MSSF. Badanie obejmuje kary nałożone przez organ nadzoru w latach 2006-2017. W zestawieniach kar celowo podano nazwy podmiotów, co umożliwia dotarcie do sprawozdań finansowych i samodzielną ocenę popełnionego przewinienia. W artykule posłużono się przede wszystkim metodą analizy dokumentów. Głównym źródłem były zestawienia kar nałożonych przez KNF, wymagające odpowiedniej selekcji, przeprowadzonej według zasad opisanych w dalszej części artykułu.

1. Wybrane badania w zakresie analizy jakości sprawozdań finansowych

Pojęcie „jakość” oznacza zespół cech stanowiących o tym, że dany przedmiot jest tym przedmiotem [Szymczak, red., 1995, s. 820]. Platon w dziele *Uczta* pod pojęciem *poiotes* rozumiał stopień doskonałości czegoś [Bielawa, 2011, s. 143]. W najprostszym ujęciu, jakość oznacza zgodność z wymaganiami. W wypadku sprawozdań finansowych najlepszym miernikiem jakości byłoby zadowolenie ich użytkowników. Poziom satysfakcji odbiorców sprawozdań finansowych jest jednak trudny do zmierzenia, ze względu na heterogeniczność interesariuszy, a także wskutek zmienności ich potrzeb. Prowadzi to do stwierdzenia obiektywnych trudności związanych z definicją jakości sprawozdań finansowych, a także z jej różną interpretacją i sposobem pomiaru¹.

¹ Na przykład Singhvi i Desai [1971, s. 129-138], oceniając jakość sprawozdań amerykańskich spółek giełdowych i pozagiełdowych, wybierają określone informacje finansowe oraz niefinansowe, a następnie wprowadzają własne wagi odnoszące się do części liczbowej i opisowej. W tym celu wykorzystują zmodyfikowany *Cerf index* [Cerf, 1961, s. 25-27]. Na przykład jednostka zamieszczająca ważne informacje statystyczne otrzymywała 3 punkty. Taką samą liczbę punktów uzyskiwała jednostka zamieszczająca informację o zastosowanych metodach amortyzacji, czy o nakładach na badania i rozwój. Za listę nazwisk dyrektorów można było otrzymać 1 punkt. Głównym wnioskiem jest stwierdzenie, że im wyższa suma bilansowa i liczba akcjonariuszy, tym wyższa jest jakość ujawnień. Albu i in., mimo zastosowania odmiennych metod, dochodzą do podobnego wniosku [Albu i in., 2014, s. 7-24].

Trudności pomiaru jakości sprawozdań finansowych prowadzą część badaczy do jej pośredniej oceny na podstawie czynników, które mogą mieć na nią wpływ, np. kształtowanie wyniku finansowego (*earnings management*), retrospektywne przekształcenia sprawozdań finansowych (*financial restatements*), czy terminowość (*timeliness*) [Beest, Braam, Boelens, 2009]. Badania dotyczące jakości sprawozdań finansowych można sprowadzić do czterech najważniejszych obszarów [Beest, Braam, Boelens, 2009; Albu i in., 2014, s. 7-24]:

- analizy różnic memoriałowych (*accrual models*) – poziom kształtowania wyniku uznaje się za miernik jakości sprawozdań finansowych,
- badania przydatności wyceny (*value relevance*) – analizy dotyczą zazwyczaj zależności między przydatnością (*relevance*) i wiarygodnością (*reliability*) raportowanych informacji a cenami lub stopami zwrotu z akcji określonych podmiotów,
- oceny specyficznych cech sprawozdań finansowych – badania odnoszące się do wybranych pozycji sprawozdania finansowego, a nie do jakości oceny raportu jako całości,
- oceny zapewniania cech jakościowych sprawozdań finansowych – weryfikacja zastosowania w praktyce cech jakościowych.

Jeszcze innym sposobem pomiaru jakości sprawozdań finansowych jest badanie liczby oraz charakteru wykrytych nadużyć i błędów. W Polsce od 2006 r. organem uprawnionym do nakładania kar za nadużycia instytucji finansowych i emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do publicznego obrotu jest Komisja Nadzoru Finansowego (KNF). W ciągu ostatniej dekady organ nadzoru nałożył na kontrolowane podmioty ponad 500 kar, na łączną kwotę około 70 mln zł [www1]. Wykazy ukaranych podmiotów są upubliczniane na stronie internetowej KNF w dwóch układach, a mianowicie w porządku chronologicznym i według naruszeń. Kary ujęte w tych wykazach dotyczą różnych przewinień. Na potrzeby niniejszego artykułu ze wszystkich nałożonych kar wybrano te, które nałożono za naruszenie wymagań MSR/MSSF. Kwestią wymagającą wyjaśnienia był również dobór podmiotów przez organ nadzoru nad rynkiem kapitałowym.

2. Metodologia nakładania kar przez KNF

Według zapisów w Ustawie o nadzorze kapitałowym Komisja „może nakładać kary pieniężne w przypadkach określonych odrębnymi ustawami”. Warto dodać, że wpływy z tytułu kar są dochodem budżetu państwa [Ustawa, 2005a, art. 11]. Nie do końca znana jest jednak metodologia, którą posługuje się KNF w procesie nakładania kar. W ocenie autorów metodologia związana z procesem

nakładania kar powinna być elementem publikowanego Wykazu kar. Jest to szczególnie istotne z uwagi na możliwości oceny, na ile skutecznie KNF nadzoruje rynek kapitałowy. Wiedza dotycząca metod badania i nakładania kar przez KNF jest również niezwykle ważna w przypadku oceny jakości sprawozdań finansowych podmiotów funkcjonujących na rynku kapitałowym. W obecnym stanie publikowany Wykaz kar nałożonych przez KNF nie pozwala na przeprowadzenie kompleksowej oceny skali nadużyć i błędów występujących w sprawozdaniach finansowych jednostek objętych nadzorem KNF.

Przedstawiciele KNF zapewniają, że nadzór jest ciągły i sprawowany na bieżąco, a w skali miesiąca do KNF jest wysyłanych około trzech tysięcy raportów z GPW, NewConnect i Catalyst, które zostają poddane analizie. Jeżeli jakiegokolwiek kwestie w badanych raportach budzą wątpliwości KNF lub jeżeli biegły rewident odmówi wydania opinii bądź wyda opinię z zastrzeżeniami, uruchamiane jest postępowanie wyjaśniające, którego wynikiem może być postępowanie administracyjne i nałożenie kary. Cały proces często jest bardzo czasochłonny. Interesujący jest fakt, że przedstawiciele KNF nie wyrażają się wystarczająco jasno na temat tego, ilu emitentów przypada na jednego pracownika. W departamencie nadzoru obrotu KNF przed rozszerzeniem kompetencji – objęciem nadzorem spółek z NewConnect i Catalyst – na jedną osobę przypadało około 100 emitentów [www2]. Taka ilość emitentów przypadających na jednego pracownika budzi wiele wątpliwości:

1. Czy faktycznie jedna osoba jest w stanie rzetelnie zbadać i wydać opinię przy danym poziomie intensywności pracy?
2. Czy faktycznie każde sprawozdanie finansowe jest przebadane przez KNF, a nie tylko te, które zostały w sposób negatywny zaopiniowane przez biegłego rewidenta?

Zakładając na potrzeby artykułu, że metodologia nakładania kar za nieprawidłowości związane z MSR/MSSF jest zbliżona do metodologii badań w raportach dotyczących zgodności sprawozdań finansowych emitentów papierów wartościowych z MSR/MSSF, KNF przeprowadza badanie w następujący sposób – dobrana zostaje próba poprzez zastosowanie modelu mieszanego opartego na analizie ryzyka z podejściem rotacyjnym lub podejściem pobierania próbek, przy czym w pierwszej kolejności do badania dobiera się sprawozdania z zastrzeżeniami biegłego rewidenta, odmową wyrażenia opinii bądź opinią negatywną, a także sprawozdania tych emitentów, których kontynuacja działalności jest zagrożona [www3, s. 9-10]. Warto zaznaczyć, że KNF nie rozwija wymienionych sformułowań. Brak precyzji co do zastosowanej metodologii może powodować problemy interpretacyjne.

Kolejnym krokiem w procesie nałożenia kar jest najprawdopodobniej analiza sprawozdań dobranych do próby badawczej. W Ustawie o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych są ujęte pewne czynniki, które decydują o tym, czy nałożenie kary przez KNF jest zasadne bądź nie². Zgodnie z nimi, podczas badania KNF kieruje się następującymi pytaniami [Ustawa, 2005b, art. 96, ust. 1h]:

1. Jaka jest waga naruszenia?
2. Jaki jest czas trwania naruszenia?
3. Jakie są przyczyny naruszenia?
4. Jaka jest sytuacja finansowa karanego podmiotu?
5. Jak istotna jest skala korzyści uzyskanych lub strat unikniętych przez podmiot, który dopuścił się naruszenia lub podmiot, w którego interesie działał podmiot, który dopuścił się naruszenia?
6. Jakie są straty poniesione przez osoby trzecie w wyniku karanego naruszenia?
7. Czy karany podmiot jest gotowy do współpracy z Komisją podczas procesu wyjaśniania naruszenia?
8. Czy na karany podmiot były wcześniej nałożone sankcje za to samo naruszenie?

Odpowiedzi na postawione pytania umożliwiają podjęcie decyzji dotyczącej zasadności nałożenia kary na badany przez KNF podmiot. W kolejnej części artykułu przedstawiono wyniki analizy kar nałożonych przez KNF za nieprawidłowości odnoszące się do stosowania MSR/MSSF.

3. Analiza kar nałożonych przez KNF za nieprawidłowości w zakresie MSR/MSSF (MH)

Badanie w niniejszym artykule zostało przeprowadzone według następującego schematu:

1. W wykazie kar nałożonych przez KNF [www1] poszukiwano następujących stwierdzeń:
 - a) „MSR” oraz „*rachunkowości” plus numer danego standardu,
 - b) „MSSF” oraz „*finansowej” plus numer określonego standardu,
 - c) „SKI” lub „KIMSF” plus liczba charakteryzująca daną interpretację.

² Należy zaznaczyć, że nie dotyczą one bezpośrednio kar związanych z nieprawidłowym zastosowaniem MSR/MSSF. Nie oznacza to jednak, że wymienione w art. 96, ust. 1h przesłanki nie mają zastosowania w procesie nakładania kar za nieprawidłowe stosowanie standardów rachunkowości. W rzeczywistości prawdopodobnie są one zbliżone lub tożsame.

2. Dokonano zestawienia standardów/interpretacji, do których KNF odwołuje się w badanym wykazie.
3. Przeprowadzono analizę nałożonych kar w ujęciu przedmiotowym i podmiotowym.

Liczba kar nałożonych przez KNF za nieprawidłowości w zakresie stosowania MSR/MSSF nie jest duża. Tylko 22 podmioty (na 499 ujętych w badanym wykazie) zostały ukarane za nieprawidłowe stosowanie MSR/MSSF³. Biorąc pod uwagę horyzont czasowy, który obejmuje badanie – ponad 10 lat⁴ – jest to niewielka liczba. Zastanawiające jest, czy przyczyną takiego stanu jest wysoka jakość sprawozdań emitentów papierów wartościowych notowanych na GPW⁵, czy może niska skuteczność KNF w wykrywaniu i nakładaniu kar?

W tabeli 1 zostały przedstawione standardy oraz podmioty, które otrzymały kary związane z ich zakresem w latach 2006-2017. Brak niektórych obowiązujących standardów w tabeli oznacza, że KNF nie nałożyła kary za przewinienia związane z ich tematyką. Najwięcej podmiotów (po 8) zostało ukaranych za przewinienia z zakresu MSR 34, MSR 36, MSSF 3 i MSSF 7. Oznacza to, że około 36% z ukaranych podmiotów niepoprawnie zastosowało standardy dotyczące śródrocznej sprawozdawczości finansowej, utraty wartości aktywów, konsolidacji lub instrumentów finansowych.

Tabela 1. Międzynarodowe Standardy Rachunkowości a podmioty ukarane przez KNF

Naruszone standardy	Nazwy ukaranych podmiotów
1	2
MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych	Energomontaż – Południe SA, One-2-One SA, Petrolinvest SA, PBG SA, Solar Company SA
MSR 2 Zapasy	Dolnośląskie Surowce Skalne SA
MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów	Radpol SA
MSR 11 Umowy o usługę budowlaną	Dolnośląskie Surowce Skalne SA, Polimex – Mostostal S.A.
MSR 20 Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej	Radpol SA
MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	Calatrava Capital S.A., MSX Resources SA, Platforma Mediowa Point Group SA, Solar Company SA
MSR 34 Śródroczna sprawozdawczość finansowa	Calatrava Capital S.A., Dolnośląskie Surowce Skalne SA, Kerdos Group S.A., Mewa SA, MSX Resources SA, PBG SA, Petrolinvest SA, Platforma Mediowa Point Group SA

³ Stan na dzień 11.04.2017 r. W dniu 30.04.2017 r. liczba kar wynosi 501.

⁴ Obecnie Wykaz kar obejmuje daty od 13.10.2006 do 25.04.2017.

⁵ Emitentów niebędących funduszami inwestycyjnymi.

cd. tabeli 1

<i>1</i>	<i>2</i>
MSR 36 Utrata wartości aktywów	Calatrava Capital S.A., Dolnośląskie Surowce Skalne SA, Kerdos Group S.A., Mewa SA, One-2-One SA, PBG SA, Platforma Mediowa Point Group SA, Polimex – Mostostal S.A.
MSR 37 Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe	Energomontaż – Południe SA, One-2-One SA
MSR 38 Wartości niematerialne	Kerdos Group S.A.
MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena	Calatrava Capital S.A., Intakus SA, MSX Resources SA, One-2-One SA, Petrolinvest SA
MSSF 2 Płatności w formie akcji	Macrologic SA
MSSF 3 Połączenia jednostek gospodarczych	CFI Holding S.A., Kerdos Group S.A., Korporacja Budowlana Dom SA, Mewa SA, MSX Resources SA, Petrolinvest SA, Platforma Mediowa Point Group SA, Radpol SA
MSSF 7 Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji	Calatrava Capital S.A., Intakus SA, Kerdos Group S.A., Korporacja Budowlana Dom SA, MSX Resources SA, PBG SA, Polimex –Mostostal S.A., Solar Company SA
MSSF 8 Segmenty operacyjne	Grupa Żywiec SA
MSSF 10 Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe	Calatrava Capital S.A., MSX Resources SA, Platforma Mediowa Point Group SA, Solar Company SA
SKI-32 Wartości niematerialne – koszt witryny internetowej	Kerdos Group S.A.
Nieokreślone ⁶	MNI SA, ATM SA, Atlanta Poland SA, Huta Szkła Gospodarczego „IRENA” SA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [www1].

W tabeli 2 do ukaranych podmiotów zostały przyporządkowane standardy, z którymi są powiązane nałożone kary z zakresu nieprawidłowości związanych z MSR/MSSF. Niektóre ze spółek zostały ukarane za przewinienia związane nawet z 6 różnymi standardami. Dodatkowo, niektóre spółki były karane dwukrotnie.

W tabeli 3 zostały przedstawione przykładowe przewinienia w podziale na standardy, których dotyczą. Wyodrębnienie takiego zbioru jest istotne nie tylko ze względu na potrzeby badania. Może być on traktowany jako pewnego rodzaju katalog manipulacji dokonanych przez emitentów na GPW.

⁶ Stwierdzenie „nieokreślone” oznacza, że KNF nie prezentuje w wykazie konkretnych standardów dotyczących danego przewinienia. Używa jedynie stwierdzeń ogólnikowych.

Tabela 2. Ukarane podmioty według standardów, których dotyczą przewinienia

Podmiot	Standardy, których dotyczą przewinienia	Data nałożenia kary na podmiot
Atlanta Poland SA	Nieokreślone	23.07.2013
ATM SA	Nieokreślone	03.06.2008
Calatrava Capital S.A.	MSR 28, MSR 34, MSR 36, MSR 39, MSSF 7, MSSF 10	14.02.2017
CFI Holding S.A.	MSSF 3	06.12.2016
Dolnośląskie Surowce Skalne SA	MSR 2, MSR 34, MSR 36, MSR 11	25.08.2015
Energomontaż – Południe SA	MSR 1, MSR 37	10.06.2014
Grupa Żywiec SA	MSSF 8	20.09.2011
Huta Szkła Gospodarczego „IRENA” SA	Nieokreślone	18.02.2014
Intakus SA	MSR 39, MSSF 7	07.02.2012
Kerdos Group S.A.	MSR 34, MSR 36, MSR 38, MSSF 3, MSSF 7, SKI-32	22.11.2016
Korporacja Budowlana Dom SA	MSSF 3, MSSF 7	17.11.2015
Macrologic SA	MSSF 2	06.10.2015
Mewa SA	MSR 34, MSR 36, MSSF 3	08.01.2015
MNI SA	Nieokreślone	19.02.2007, 06.09.2011
MSX Resources SA	MSR 28, MSR 34, MSR 39, MSSF 3, MSSF 7, MSSF 10	09.02.2016, 13.09.2016
One-2-One SA	MSR 1, MSR 36, MSR 37, MSR 39	22.03.2016
PBG SA	MSR 1, MSR 34, MSR 36, MSSF 7	23.07.2013, 19.04.2016
Petrolinvest SA	MSR 1, MSR 34, MSR 39, MSSF 3	17.07.2012, 19.07.2016
Platforma Mediowa Point Group SA	MSR 28, MSR 34, MSR 36, MSSF 3, MSSF 10	09.08.2010, 08.07.2014
Polimex – Mostostal S.A.	MSR 11, MSR 36, MSSF 7	22.11.2016
Radpol SA	MSR 8, MSR 20, MSSF 3	04.06.2012
Solar Company SA	MSR 1, MSR 28, MSSF 7, MSSF 10	17.12.2015

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [www1].

Tabela 3. Katalog przewinień w zakresie MSR/MSSF, za które KNF nałożyło kary w latach 2006-2017

Standard, którego dotyczą przewinienia	Przykładowe przewinienia
1	2
MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych	<ul style="list-style-type: none"> • nierzetelne i niekompletne zaprezentowanie ujawnień odnoszących się do występowania istotnych niepewności dotyczących zdarzeń lub okoliczności, które mogą nasuwać poważne wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności, • zakwalifikowanie kredytów lub pożyczek udzielonych spółkom zależnym jako aktywów krótkoterminowych zamiast długoterminowych, • zawyżenie wartości aktywów, • nieujawnienie informacji o zawarciu aneksu do porozumienia przedłużającego terminy płatności
MSR 2 Zapasy	<ul style="list-style-type: none"> • nieoszacowanie możliwej do uzyskania wartości netto zapasów oraz brak odpisów aktualizujących ich wartość

cd. tabeli 3

1	2
MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów	<ul style="list-style-type: none"> niezastosowanie podejścia retrospektywnego, tj. nieskorygowanie pozycji sprawozdań finansowych i ujawnienie danych porównawczych każdego okresu, tak jak gdyby zmienione zasady wyceny produkcji w toku były stosowane od zawsze
MSR 11 Umowy o usługę budowlaną	<ul style="list-style-type: none"> brak ujawnienia łącznej kwoty poniesionych kosztów i ujętych zysków (pomniejszonych o ujęte straty), brak właściwej aktualizacji budżetów kontraktów budowlanych, ujęcie w budżecie przychodów z kontraktu kwoty dodatkowych przychodów wynikających z roszczenia wobec inwestora
MSR 20 Dotacje rządowe oraz ujawnianie informacji na temat pomocy rządowej	<ul style="list-style-type: none"> ujmowanie kolejno umarzanych rat kredytu technologicznego jednorazowo jako przychód w momencie umorzenia
MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych	<ul style="list-style-type: none"> nieuwzględnienie czterech spółek zależnych, które zostały sprzedane w trakcie roku obrotowego, nieobjęcie konsolidacją sprawozdania finansowego spółki zależnej
MSR 36 Utrata wartości aktywów	<ul style="list-style-type: none"> nieprzeprowadzenie testów, nieoszacowanie wartości odzyskiwalnej wartości firmy oraz niedokonanie jej odpisu aktualizującego, niedokonanie szacunku wartości odzyskiwalnej rzeczowych aktywów trwałych oraz brak odpisów aktualizujących ich wartość, nieprawidłowe oszacowanie wartości odzyskiwalnej (użytkowej) wartości niematerialnych (znaku towarowego i platformy e-commerce), niezamieszczenie ujawnień dot. szacunków wykorzystywanych do pomiaru wartości odzyskiwalnej składników aktywów zaliczonych do wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania (znaków towarowych), niedokonanie szacunku wartości odzyskiwalnej udziałów w spółce zależnej w związku z nieuwzględnieniem przesłanek wskazujących na możliwość utraty wartości przez te udziały, nieprzeprowadzenie testów na utratę wartości aktywów, tj. udziałów lub akcji spółek, niedokonanie ostatecznego rozliczenia wartości firmy powstałej w wyniku objęcia udziałów w spółce, brak ujawnienia informacji dotyczących utworzenia odpisów aktualizujących wartość obligacji
MSR 37 Rezerwy, zobowiązania warunkowe i aktywa warunkowe	<ul style="list-style-type: none"> niewytworzenie rezerwy z tytułu roszczeń w związku z wypowiedzeniem umowy leasingowej, nieujęcie rezerwy na prawdopodobne kary
MSR 38 Wartości niematerialne	<ul style="list-style-type: none"> przyjęcie zbyt długiego okresu amortyzacji wartości niematerialnej (platformy e-commerce)
MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena (z wyjątkiem niektórych przepisów dotyczących rachunkowości zabezpieczeń)	<ul style="list-style-type: none"> nieustalenie kwoty straty z tytułu utraty wartości udziałów w spółkach zależnych lub pożyczek akcji, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości tych aktywów, niewłaściwe wyznaczenie wartości godziwej posiadanych akcji spółki notowanej na GPW, tj. przy zastosowaniu technik wyceny zamiast na podstawie cen notowanych na aktywnym rynku, nieustalenie kwoty straty z tytułu utraty wartości przeterminowanych należności z tytułu dostaw i usług, udzielonych pożyczek krótkoterminowych i długoterminowych oraz nabytych obligacji, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości tych aktywów,

cd. tabeli 3

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> • dokonywanie wyceny zobowiązań z tytułu partycypacji i kaucji na podstawie metody kasowej, pomimo zastrzeżeń biegłego rewidenta, • nieuwjęcie przez Spółkę podwyższenia kapitału zakładowego oraz transakcji finansowych jednostki zależnej, • nieuwzględnienie obiektywnego dowodu utraty wartości w celu ustalenia kwoty straty z tytułu utraty wartości pożyczek udzielonych przez Emitenta, • nieuwzględnienie obiektywnego dowodu utraty wartości w celu ustalenia kwoty straty z tytułu utraty wartości udziałów w jednostce zależnej, • nieuwjęcie odsetek ustawowych od zobowiązań przeterminowanych, • niedokonanie przez spółkę wyceny wbudowanych instrumentów finansowych zawartych w aneksowanych umowach pożyczek otrzymanych od głównego akcjonariusza, • niedokonanie wyceny do wartości godziwej aneksowanych umów pożyczek otrzymanych od głównego akcjonariusza
MSSF 2 Płatności w formie akcji	<ul style="list-style-type: none"> • niedokonanie w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym wyceny programu opcji pracowniczych poprzez odniesienie do wartości godziwej przyznaných instrumentów kapitałowych
MSSF 3 Połączenia jednostek gospodarczych	<ul style="list-style-type: none"> • niezamieszczenie ujawnień dotyczących połączeń przeprowadzonych w trakcie okresu sprawozdawczego oraz niezamieszczenie ujawnień dotyczących korekt w zakresie wyceny ujętych w okresie sprawozdawczym, • nieprawidłowa wycena towarów, która została uwzględniona w rozliczeniu transakcji połączenia jednostek, • brak ujawnienia kwot ujętych na dzień przejścia z tytułu każdej kategorii aktywów, zobowiązań i zobowiązań warunkowych jednostki przejmowanej oraz – chyba że jej ujawnienie byłoby niemożliwe ze względów praktycznych – wartości bilansowej każdej z tych kategorii, ustaloną zgodnie z MSSF bezpośrednio przed połączeniem, • brak ujawnienia przychodów i wyniku finansowego połączonej jednostki za dany okres, wyliczonego w taki sposób, jak gdyby datą przejścia był początek okresu sprawozdawczego, • niewyodrębnienie wartości nabytej licencji w ramach rozliczenia transakcji nabyć jednostek zależnych i współkontrolowanych, • nieprzeprowadzenie testu na utratę wartości firmy powstałej w wyniku objęcia udziałów w jednostce lub połączenia jednostek gospodarczych, • niedokonanie ostatecznego rozliczenia wartości firmy powstałej w wyniku objęcia udziałów w spółce, niezamieszczenie ujawnień dotyczących wartości godziwej na dzień przejścia każdej głównej kategorii zapłaty, kwoty ujętej na dzień przejścia głównych klas nabytych aktywów i przejętych zobowiązań, przyczyn, które doprowadziły do powstania zysku na okazym nabyciu, kwoty przychodu oraz zysku lub straty jednostki przejmowanej od dnia przejścia, uwzględnionej w skonsolidowanym sprawozdaniu z całkowitych dochodów za okres sprawozdawczy oraz przychodów i zysku lub straty połączonej jednostki za bieżący okres sprawozdawczy, wyliczonych w taki sposób, jak gdyby datą przejścia w przypadku wszystkich połączeń jednostek prowadzonych w trakcie roku był początek rocznego okresu sprawozdawczego, • brak ujawnienia kwoty ujętych na dzień przejścia głównych klas nabytych aktywów i przejętych zobowiązań, • brak ujawnienia opisu sposobu zarządzania ryzykiem płynności właściwym dla zobowiązań finansowych

cd. tabeli 3

<i>1</i>	<i>2</i>
MSSF 7 Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji	<ul style="list-style-type: none"> • niepełne ujawnienia dotyczące ryzyka kredytowego, • niepełne lub brak rzetelnych i kompletnych ujawnień informacji dotyczących ryzyka związanego z płynnością finansową w opisie sposobu zarządzania ryzykiem płynności w sprawozdaniu finansowym oraz poprzez brak ujawnienia informacji dotyczących ryzyka związanego z płynnością finansową w przedmiocie analizy terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności, • niezamieszczenie ujawnień dotyczących analizy wrażliwości dla ryzyka stopy procentowej, • niewypełnienie wymogów dotyczących ujawnienia informacji stanowiących aktualizację informacji dotyczących ryzyka płynności przedstawionych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym w odniesieniu do analizy wymagalności zobowiązań finansowych, opisu sposobu zarządzania ryzykiem płynności oraz terminów zapadalności aktywów finansowych utrzymywanych dla celów zarządzania ryzykiem płynności, • brak ujawnienia w sprawozdaniu finansowym informacji o niespełnieniu kowenantu wynikającego z umowy kredytu, • nieujawnienie informacji o zawarciu porozumienia przedłużającego terminy płatności, • brak ujawnienia kwot ujętych na dzień przejścia głównych klas nabytych aktywów i przejętych zobowiązań, • brak ujawnienia opisu sposobu zarządzania ryzykiem płynności właściwym dla zobowiązań finansowych
MSSF 8 Segmenty operacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • nieprawidłowe wyodrębnienie segmentów operacyjnych
MSSF 10 Skonsolidowane i jednostkowe sprawozdania finansowe	<ul style="list-style-type: none"> • nieobjęcie konsolidacją spółki, • nieuwzględnienie czterech spółek zależnych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, które zostały sprzedane w trakcie roku obrotowego, • nieobjęcie konsolidacją sprawozdania finansowego spółki zależnej
SKI-32 Wartości niematerialne – koszt witryny internetowej	<ul style="list-style-type: none"> • przyjęcie zbyt długiego okresu amortyzacji wartości niematerialnej (platformy e-commerce)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [www1].

Na podstawie przeprowadzonych badań można wyodrębnić spółki, które zostały ukarane za najwięcej przewinień związanych z MSR/MSSF. Wynikiem analizy przewinień tych spółek jest tabela 4.

Tabela 4. Kary nałożone za nieprzestrzeganie MSR/MSSF według podmiotów

Podmiot	Standardy, których dotyczą przewinienia	Przewinienia
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Calatrava Capital S.A.	MSR 28, MSR 34, MSR 36,	<ul style="list-style-type: none"> • nieustalenie kwoty straty z tytułu utraty wartości udziałów w spółkach zależnych, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości tych aktywów,

cd. tabeli 4

1	2	3
	MSR 39, MSSF 7, MSSF 10	<ul style="list-style-type: none"> • niewłaściwe wyznaczenie wartości godziwej posiadanych akcji spółki notowanej na GPW, tj. przy zastosowaniu technik wyceny zamiast na podstawie cen notowanych na aktywnym rynku, • nieustalenie kwoty straty z tytułu utraty wartości przeterminowanych należności z tytułu dostaw i usług, udzielonych pożyczek krótkoterminowych i długoterminowych oraz nabytych obligacji, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości tych aktywów, • nieustalenie kwoty straty z tytułu utraty wartości weksla, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości tego składnika aktywów, • nieustalenie kwoty straty z tytułu utraty wartości pożyczek akcji, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości tych aktywów, • nieoszacowanie wartości odzyskiwalnej wartości firmy, pomimo wystąpienia przesłanek utraty wartości tego składnika aktywów, oraz odpowiednio niedokonanie odpisu aktualizującego wartość firmy, • nieobjęcie konsolidacją jednej spółki, • niepełne ujawnienia dotyczące ryzyka kredytowego, • nieustalenie kwoty straty z tytułu utraty wartości przeterminowanych, nierozliczonych należności, z których część uległa renegeccjom co do terminu płatności, pomimo istnienia obiektywnych dowodów utraty wartości tych aktywów
Kerdos Group S.A.	MSR 34, MSR 36, MSR 38, MSSF 3, MSSF 7, SKI-32	<ul style="list-style-type: none"> • nieprawidłowe oszacowanie wartości odzyskiwalnej (użytkowej) wartości niematerialnych (znaku towarowego i platformy e-commerce), • niezamieszczenie ujawnień dot. szacunków wykorzystywanych do wyceny wartości odzyskiwalnej składników aktywów zaliczonych do wartości niematerialnych o nieokreślonym okresie użytkowania (znaków towarowych), • nieprzeprowadzenie testów na utratę wartości firmy, • przyjęcie zbyt długiego okresu amortyzacji wartości niematerialnej (platformy e-commerce), • niezamieszczenie rzetelnych i kompletnych ujawnień związanych z ryzykiem płynności, • niezamieszczenie ujawnień dotyczących połączeń przeprowadzonych w trakcie okresu sprawozdawczego, • niezamieszczenie ujawnień dotyczących korekt w zakresie wyceny ujętych w okresie sprawozdawczym, • nieprawidłowa wycena wartości towarów, która została uwzględniona w rozliczeniu transakcji połączenia jednostek, • niedokonanie szacunku wartości odzyskiwalnej udziałów w spółce zależnej w związku z nieuwzględnieniem przesłanek wskazujących na możliwość utraty wartości przez te udziały
Petroinvest SA	MSR 1, MSR 34, MSR 39, MSSF 3	<ul style="list-style-type: none"> • niedokonanie wyceny do wartości godziwej aneksowanych umów pożyczek otrzymanych od głównego akcjonariusza, • niewyodrębnienie wartości nabytej licencji w ramach rozliczenia transakcji nabyć jednostek zależnych i współkontrolowanych, • niedokonanie przez spółkę wyceny wbudowanych instrumentów finansowych zawartych w umowach ze spółkami z grupy kapitałowej głównego akcjonariusza, dotyczących określenia zasad, na których spółki udostępniły spółce posiadane przez siebie aktywa do wykorzystania jako zabezpieczenie spłaty kredytu,

cd. tabeli 4

1	2	3
		<ul style="list-style-type: none"> • niedokonanie przez spółkę wyceny wbudowanych instrumentów finansowych zawartych w aneksowanych umowach pożyczek otrzymanych od głównego akcjonariusza, • niewyodrębnienie wartości nabytej licencji w ramach rozliczenia transakcji nabyć jednostek zależnych i współkontrolowanych, • niedokonanie przez spółkę wyceny wbudowanych instrumentów finansowych zawartych w aneksowanych umowach pożyczek otrzymanych od głównego akcjonariusza, • zakwalifikowanie kredytu z naruszonym przez spółkę warunkiem umownym dotyczącym zabezpieczeń jako zobowiązania długoterminowego zamiast krótkoterminowego, • zakwalifikowanie pożyczek udzielonych spółkom zależnym jako aktywów krótkoterminowych zamiast długoterminowych, • nieprawidłowość w zakresie oceny, czy istnieją obiektywne dowody utraty wartości niespłaconej pożyczki udzielonej przez spółkę podmiotowi zagranicznemu oraz odpowiednio niedokonania odpisu aktualizującego wartość tego aktywa, • nieujmowanie w bilansie umownych odsetek karnych przeterminowanego kredytu zaciągniętego przez jednostkę zależną, • sporządzenie sprawozdania finansowego w sposób uniemożliwiający inwestorom rzetelną i kompletną ocenę sytuacji gospodarczej, majątkowej i finansowej grupy kapitałowej spółki, • nierzetelne zaprezentowanie ujawnień odnoszących się do występowania istotnych niepewności dotyczących zdarzeń lub okoliczności, które mogą nasuwać poważne wątpliwości co do zdolności jednostki do kontynuowania działalności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie [www1].

Analizując materiał źródłowy, wyciągnięto następujące wnioski:

1. Mała liczba kar za przewinienia w zakresie MSR/MSSF w latach 2006-2017 może być wynikiem czasochłonnej oraz złożonej procedury badania i karania.
2. Zakres przewinień za nieprawidłowości w zakresie stosowania MSR/MSSF w większości przypadków jest szeroki i zazwyczaj nie dotyczy problemu związanego tylko z jednym standardem.
3. Obecny sposób prezentacji kar nie pozwala jednoznacznie stwierdzić, czy mała liczba podmiotów ukaranych za nieprawidłowe stosowanie MSR/MSSF jest pochodną wysokiej jakości sprawozdań finansowych emitentów notowanych na GPW.

Podsumowanie

Jak wspomniano, odpowiedniej jakości standardy rachunkowości mają wpływ na rynek kapitałowy, powodując w szczególności zwiększenie jego płynności i obniżenie kosztu kapitału [Daske i in., 2008, s. 1091]. Jednak nawet najlepsze standardy nie spełnią oczekiwań, jeżeli nie będą w pełni respektowane.

Na zakończenie należy dodać, że kary były przyznawane za brak informacji lub niepełne ujawnienia dotyczące określonej pozycji sprawozdań finansowych. Warto jednak zauważyć, że zamieszczenie kompletnej informacji wymaganych przez MSR/MSSF samo w sobie nie gwarantuje zapewnienia odpowiedniej jakości sprawozdań finansowych. Muszą one również spełniać cechy jakościowe, określone w założeniach koncepcyjnych MSR/MSSF, a także umożliwiać odróżnienie informacji istotnych od nieistotnych. Według autorów zdecydowanie łatwiejsze jest karanie podmiotów za braki informacyjne niż za niezapewnienie cech jakościowych. Nie można jednak oczekiwać, że organy nadzoru będą kiedykolwiek w stanie ocenić stopień zapewnienia tych cech. To zadanie należy bowiem przede wszystkim do biegłych rewidentów, którzy – jak wcześniej wspomniano – pełnią kluczową funkcję w procesie nadzoru nad rynkiem kapitałowym.

Literatura

- Albu N., Albu C.N., Vasile L.G., Mateescu R. (2014), *Transparency and Quality of Financial Disclosures: The Case of Romanian Listed Companies*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, nr 78(134).
- Beest van F., Braam G., Boelens S. (2009), *Quality of Financial Reporting*, NiCE Working Paper 09-108, Radboud University Nijmegen.
- Bielawa A. (2011), *Postrzeganie i rozumienie jakości – przegląd definicji jakości*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego”, nr 629, „Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania”, nr 21.
- Cerf A.R. (1961), *Corporate Reporting and Investment Decisions*, The University of California Press, Berkley.
- Daske H., Hail L., Leuz Ch., Verdi R. (2008), *Mandatory IFRS Reporting around the World: Early Evidence on the Economic Consequences*, „Journal of Accounting Research”, Vol. 46, No. 5.
- Singhvi S.S., Desai H.B. (1971), *An Empirical Analysis of the Quality of Corporate Financial Disclosure*, „The Accounting Review”, Vol. 46, No. 1.
- Szymczak M., red. (1995), *Słownik Języka Polskiego*, PWN, Warszawa, s. 820.
- Ustawa (2005a) z dnia 29 lipca 2005 r. o nadzorze nad rynkiem kapitałowym, Dz. U. z 2016 r., poz. 1289 ze zm.

Ustawa (2005b) z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych, Dz. U. z 2016 r., poz. 1639 ze zm.

[www1] Wykaz kar nałożonych przez Komisję Nadzoru Finansowego (ujęcie chronologiczne), https://bip.knf.gov.pl/pliki/kary_KNF_25-04-2017_tcm6-27121.pdf (data dostępu: 30.04.2017).

[www2] Jak KNF karze spółki i dlaczego trwa to tak długo, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/Jak-KNF-karze-spolki-i-dlaczego-trwa-to-tak-dlugo-7474384.html> (data dostępu: 30.04.2017).

[www3] Zgodność sprawozdań emitentów papierów wartościowych z MSR/MSSF, https://www.knf.gov.pl/Images/RAPORT_MSSF_2016_tcm75-49295.pdf (data dostępu: 30.04.2017).

REVIEW OF PENALTIES IMPOSED BY THE FINANCIAL SUPERVISORY AUTHORITY ON LISTED COMPANIES FOR NON-COMPLIANCES WITH THE IAS/IFRS GUIDELINES

Summary: The purpose of this article is to analyze the penalties imposed by the Financial Supervision Commission on listed companies for non-compliances with IAS/IFRS guidelines for 2006-2017. During the analyzed period penalties were imposed on almost 500 entities, but only 22 of them were penalized for inconsistent reporting of IAS/IFRS. The reason for punishing these entities was more often the incomplete or inaccurate number part than the insufficient scope of disclosures in the notes. The article also draws attention to the most frequently affected IAS/IFRS.

Keywords: IAS/IFRS, Polish Financial Supervision Authority, non-compliances in financial statements, quality of financial statements.